

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering forskarutbildning

Lärosäte: Umeå Universitet
Forskarutbildningsämne: Industridesign
Licentiatexamen: ja
Doktorsexamen: ja

Bakgrundsinformation

Självvärderingen inleds med en beskrivning av forskarutbildningsämnet och utbildningen. Redogör övergripande för utbildningens organisation, upplägg och inriktning. Redogör även för hur länge utbildningen har getts vid lärosätet.

De högskolor som har ett område för forskarutbildning, inom vilket ett forskarutbildningsämne som ska utvärderas ingår, beskriver det område ni har examenstillstånd inom och hur forskarutbildningsämnet förhåller sig till detta område

Grundutbildningen

Designhögskolan vid Umeå universitet grundades 1989, inledningsvis som en del av humanistisk fakultet, och är sedan 1999 en institution inom Teknisk-naturvetenskaplig fakultet. Grundutbildningen har alltsedan starten varit inriktad på industridesign, på konstnärlig grund, och präglas av en nära samverkan med samhälle och designprofession. På grundnivå ges en treårig kandidatutbildning (på svenska), ett ettårigt intensivkurspaket (på engelska) och ett tiotal fristående kurser som ges såväl öppet som inom andra utbildningsprogram vid Umeå universitet. Sedan 1996 ges tre program på masternivå (på engelska): Avancerad produktdesign, interaktionsdesign och transportdesign. Utbildningarna är internationellt högt ansedda, bl.a. av Red dot institute och iF. Utbildningarna utmärker sig som helt internationella, och det är bara på kandidatprogrammet och på fristående kurser som studenter huvudsakligen är svenskar eller skandinaver. Av de ca 140 studenter som är inskrivna på de program och kurspaket som sträcker sig över hela året, är ca 2/3 från ett annat land än Sverige. Under läsåret 2017-18 har studentgruppen utgjorts av 29 olika nationaliteter. Antagning till grundutbildningen sker på grundval av formell behörighet i kombination med arbetsprover/portfolio samt intervjuer. Studenter från kandidatnivå har ingen garanterad plats på masterprogrammen, utan söker i konkurrens med övriga sökande.

Forskarutbildningen

Forskarutbildningsämnet industridesign inrättades 2001 (generell doktorsexamen). Utbildningen på forskarnivå med doktorsexamen som mål omfattar 240 högskolepoäng (hp), motsvarande 4 års heltidsstudier. I normalfallet bedrivs forskarutbildningen på 80% av heltid av den studerande, då 20% utgörs av institutionstjänstgöring, vilket ger doktoranden möjlighet att meritera sig inom undervisning och genom andra institutions- och universitetsuppdrag. Avhandlingsdelen utgör mellan 140 och 170 högskolepoäng, och kursdelen 70-100 högskolepoäng. Av dessa omfattar 40 hp obligatoriska kurser, deltagande i forskningsseminarium 8 poäng, och övriga 22-52 poäng utgörs av valbara kurser. För forskarutbildning med licenciatexamen som mål, omfattar utbildningen 120 högskolepoäng fördelat på 60-80 poäng lic-avhandling och 40-60 poäng kurser. Av dessa är motsvarande 30 hp obligatoriska, medan 4 hp utgörs av seminariedeltagande och 6-26 poäng är valbara.

I avhandlingsarbetet utgör individuell handledning i kombination med presentationer och diskussioner av arbetet vid institutionens forskningsseminarium de huvudsakliga undervisningsformerna. Under forskarutbildningen granskas och diskuteras den forskarstuderandes arbete av extern opponent/granskare vid ett 50%-seminarium efter halva studietiden, vid ett 90%-seminarium (slutseminarium) när ett första slutmanus föreligger, samt vid den avslutande disputationen. Inom kursdelens obligatoriska inslag ingår deltagande i forskningsseminarierna, grundkurser i designforskning vid institutionen, fakultetsgemensamma kurser inom vetenskapsteori, etik och redlighet, muntlig presentation och skriftlig presentation, samt pedagogiska kurser. Övriga kurser är valbara, och planeras i samråd med handledare.

Forskarutbildningen ges på engelska. Rekrytering av forskarstuderande sker huvudsakligen genom öppna internationella utlysningar av doktorandtjänster, när universitetsintern eller extern finansiering så tillåter. I de öppna utlysningarna av doktorandanställningar har vi ett högt söktryck av behöriga sökande, vilket vi ser som en bekräftelse på att den utbildning vi erbjuder har gott renommé. Vi noterar också en ökning i antalet sökande, i snitt, över tid: Mellan åren 2007-2010 sökte i snitt 17 personer varje utlyst doktorandanställning, medan snittet under perioden 2012-2017 ligger på 29 sökande per utlysning. Till den senast utlysta doktorandtjänsten (2017) inkom 53 ansökningar från totalt 23 olika länder.

Totalt omfattar de nio nu inskrivna forskarstuderande totalt sju olika nationaliteter fördelade på 5 män och 4 kvinnor. Snittåldern är 43 år, med sex studerande i åldern 40-60 och tre i åldersspannet 30-39. Tre av institutionens doktorander är tillsvidareanställda lärare vid Designhögskolan som bedriver forskarstudier som del av Designhögskolans arbete med intern kompetensutveckling. Vidare är en licentiand inskriven vid forskarutbildningen anställd och placerad vid Mittuniversitetet i Sundsvall, som en del i arbetet med att stötta Mittuniversitetets kompetensuppbyggnad inom designforskning.

Även om Designhögskolan redan från början haft en forskningsnära verksamhet i form av samarbetsprojekt med externa partners inom främst industri, fanns vid tiden för forskarutbildningens initiering inte en akademiskt inriktad forskningsmiljö vilket medfört att forskarutbildningen byggts upp gradvis. Av de tre första forskarstuderande som antogs, försvarade den ena sin licenciatavhandling 2006, en valde att avsluta sina forskarstudier samma år, och den tredje som antogs disputerade år 2012. Samma år, 2012, rekryterades en professor med det uttalade uppdraget att arbeta för att stärka forskning och forskarutbildning. Sedan dess har det bedrivits ett omfattande utvecklingsarbete för säkra utbildningens kvalitet. Den allmänna studieplanen har reviderats, nya obligatoriska kurser inom designområdet har utarbetats, och ett tydligt stödssystem stegvis utvecklats vid institutionen, med studierektor för forskarutbildning, administratör för forskarutbildning, handledarkollegium och programråd för forskarutbildning, samt ett doktorandråd som organiseras av de forskarstuderande själva. Detta utvecklingsarbete, och de former för kvalitetssäkring som det resulterat i, beskrivs närmare under rubriken *Utformning, genomförande och resultat*.

Ämnesområdet

I korthet innebär industridesign planering och utformning av industriellt tillverkade produkter, miljöer, system och tjänster. Vid tiden för grundandet av Designhögskolan (mitten av 1980-talet) fanns det en framträdande vilja och ett behov av att skilja utbildningsmiljön från existerande utbildningar inom formområdet, och man sökte aktivt en definition av industridesign skiljt från 'formgivning': "I utbildningsplaneringen kommer designbegreppet således att stå för **produktbestämning** (att bestämma produkters egenskaper och funktioner) och då tätt länkas samman med designprocessen i sin helhet. I utbildningstermer kan vi tala om produktbestämningkunskap, produktframtagningkunskap och produktanvändningkunskap." (*Designhögskola vid Umeå Universitet, Några riktlinjer och hållpunkter inför fortsatt planering*, 1987-04-20).

I designhistoriskt avseende skulle man således kunna säga att även om skolans grundutbildningar vilar på en konstnärlig grund, så hade man till skillnad från de flesta då existerande svenska designutbildningar inte primärt sina rötter i Bauhaus pedagogik, utan snarare en förebild i HfG Ulm och dess mer tvärdisciplinära, forskningsnära och framförallt mer tekniskt orienterade designpraktik. Tidigt etableras också två centrala karaktärsdrag: En i grunden användarcentrerad designmetodik (inriktad speciellt på professionella användare och yrkessammanhang snarare än konsumentprodukter), och ett fokus på produkters informationsbärande element (designsemantik och tidigt också datorbaserad och –relaterad design, som i interaktionsdesign).

Den grundläggande orienteringen mot design som planering, bestämning och utformning kvarstår även i dagens utbildningar, även om området vuxit från ett fokus på produkter till att också omfatta tjänster och

system. Detsamma kan sägas om den användarcentrerade metodiken som breddats till att omfatta olika former av medverkan och samverkan, liksom om det fokus på informationsdesign och designområdets tekniska utveckling som idag kan ses i arbetet med den genomgripande digitaliseringen av såväl yrkes- som vardagsliv. Industridesign har i många avseenden genomgått stora förändringar, men den grundläggande orienteringen mot resultat som är tänkta att kunna produceras i serie, och som på ett eller annat sätt når en större grupp människor, kvarstår.

Mot den här bakgrunden är Designhögskolans forskning och forskarutbildning ämnesmässigt inriktad mot hur produkter, miljöer, tjänster och system kommer till med fokus på de processer och sammanhang som planerar, bestämmer och utformar dem. Det individuella djup forskarutbildning skapar förutsättningar för återfinns således inom en ofta tvärdisciplinär designmetodik snarare än eget konstnärligt uttryck, inom nya (och ofta tekniska) möjligheter snarare än djup kunskap om en specifik produktionsform eller ett specifikt material (som trä, metall, textil, etc.), och som helhet präglad av grundläggande frågor i en skandinavisk designtradition rörande relationer mellan design och användning. Detta ger också att ämnet måste inkludera en bredare förståelse för de såväl historiska som samtida och möjliga framtida sammanhang som skapar de förutsättningar vi utgår från, och då speciellt sociala, kulturella och kunskapsmässiga förhållningssätt till de människor, miljöer och sammanhang vi designar i, med och för.

Förutsättningar

Personal

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifylld och bilagd tabell över handledare och lärare.

Bedömningsgrund:

Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga, pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Under uppbyggnaden av Designhögskolan låg en stark tonvikt på att etablera en professionsinriktad utbildning. Utbildningen konstruerades i hög utsträckning utifrån perspektivet att det var inom designprofessionen ny kunskap genererades och etablerades, varför skolan under de första femton åren huvudsakligen baserades på ett mycket litet antal fast anställda lärare och stödpersonal, och ett omfattande inflöde av inresande, korttidsanställda, lärare verksamma inom designeryrket. Sedan skolans start 1989 har emellertid såväl externa kvalitetskrav som ställs på högre utbildning, som de pedagogiska idéer och ambitioner som driver utbildningsmiljön, inneburit att man byggt upp ett lärarkollegium som primärt ägnar sig åt utbildning för att nå en högre pedagogisk kvalitet (och som därmed i mindre utsträckning än tidigare också ägnar sig åt professionell verksamhet som designer). Detta gäller såväl programansvariga som ämneslärare.

Vidare etablerades det under senare delen av 1990-talet en intern avdelning för tillämpad forskning och utveckling, där externfinansierade samarbetsprojekt drevs tillsammans med företag, myndigheter och organisationer. De anställda vid forskningsavdelningen var i huvudsak industridesigner från de egna masterprogrammen inom produkt- och interaktionsdesign, vilka arbetade experimentellt och utforskande med designmetodik, men inte utifrån en akademisk forskningskontext. Dessa undervisade inte heller regelbundet inom skolans utbildningar, och de lärare som arbetade inom designutbildningen var inte knutna till forskningsavdelningen. Sammantaget är ett i akademisk mening systematiskt forsknings- eller ämnesutvecklingsarbete och en kultur som stöttar ett långsiktigt internt ämnesutvecklande arbete (utöver ett omfattande pedagogiskt utvecklingsarbete) bland skolans lärare, av tämligen färskt datum vid Designhögskolan. Att skapa förutsättningar för ett genomgripande ämnesutvecklingsarbete inom samtliga tre kunskapsproducerande praktiker skolan bygger på – forskande, konstnärliga och professionella – har därför varit institutionsledningens strategiska fokus de senaste tre åren.

Designhögskolans befattningsstruktur utmärks av en markant övervikt av adjunkter (15 personer, 11,35 heltidsekvivalenter), med konstnärlig och professionsbaserad kompetens inom design, och förhållandevis liten andel seniora lärare såväl på konstnärlig som på vetenskaplig grund (cf. *Kompetensförsörjningsplan 2016-2018*). Av totalt fem lektorer (3,45 heltidsekvivalenter) har två personer kompetens att handleda inom forskarutbildning. Det finns två professorer på vetenskaplig grund, som är huvudhandledare inom forskarutbildningen, och därtill en adjungerad professor på konstnärlig grund (samttaget 1,4 heltidsekvivalenter). Tillsättning av två gästprofessorer på vetenskaplig grund (totalt 0,4 heltidsekvivalenter) pågår, och anställningarna förväntas vara klara 1 september 2018.

För närvarande har samtliga nio forskarstuderande endera av Designhögskolans två professorer som huvudhandledare, och därtill en biträdande handledare. De två professorerna är båda internationellt väletablerade designforskare, och har mångårig erfarenhet av handledning inom forskarutbildning. De har handlett 20 respektive 9 doktorander till disputation, och har antingen genomgått pedagogisk handledarutbildning eller uppvisar motsvarande kompetens. De i Norden baserade biträdande handledare som är verksamma inom vår forskarutbildning har samtliga genomgått handledarutbildning, medan de USA-baserade har motsvarande kompetens. En lektor i design, anställd vid institutionen, är biträdande handledare till två doktorander, medan övriga forskarstuderande har biträdande handledare som antingen är

knutna till institutionen på gästforskarbasis, eller är anställda vid andra lärosäten inom eller utanför landet. I samtliga fall där extern biträdande handledare anlitas, finns skriftliga överenskommelser om att handledaren fullföljer sitt handledaruppdrag under den överenskomna tidsperiod som omfattar forskarstudierna. Om en situation uppstår där en doktorand skulle inkomma med önskan om handledarbyte, har vi för närvarande tillräckligt antal handledare – såväl fast anställda, som anknutna och gästprofessorer – för att formellt kunna säkerställa att ett byte kan genomföras till annan handledare vid, eller knuten till, institutionen. Hittills har dock inga handledarbyten på doktoranders initiativ varit aktuella.

Varje doktorand har rätt till motsvarande totalt 150 timmar handledning/helårstudier, vilket är 50 timmar mer än vad som anges i Umeå universitets riktlinjer för forskarutbildning.Handledningstiden fördelas mellan huvudhandledare och biträdande (detta inkluderar allt arbete handledaren behöver göra, inte bara tid tillsammans med doktoranden), och revideras årligen i samband med ISP-processen utifrån vilket stöd den forskarstuderande behöver, i relation till handledarnas kompetenser. I de interna riktlinjer vi utarbetat för forskarutbildningen skiljer vi på tid till egen forskning och tid i forskarutbildning, av den enkla men likväl viktiga pedagogiska anledningen att det ligger i utbildningsmiljöns intresse att doktoranden får god handledning, och att det därför rimligen är institutionens ansvar att bemanna utifrån det.

Handledningsfrekvensen varierar beroende på var i processen den forskarstuderande befinner sig, och doktoranden har alltid möjlighet att begära handledning när så behövs. Grundfrekvensen ligger erfarenhetsmässigt på 1 tillfälle om en timme per två veckor, samt där emellan pågående läsning av textutkast m.m. Då flera av handledarna permanent eller i perioder befinner sig på annan ort än Umeå, sker en stor del av denna regelbundna handledning i nätmöten. För doktorander som har handledare som är lokaliserade till olika geografiska platser, anordnas en eller två gånger om året mer intensiva handledningstillfällen som ligger över 2-4 dagar, där samtliga handledare och doktorander ses fysiskt på plats i Umeå eller på annan ort och arbetar tillsammans.

Handledarkompetensen vid Designhögskolan är mycket hög, men antalet personer med denna kompetens är enligt vår bedömning fortfarande för lågt. Förutom att våra få forskare handleder samtliga forskarstuderande, planerar och genomför dessa även institutionens egna obligatoriska kurser på forskarutbildningsnivå. I och med att vi har som ambition att ge en kurs per termin, innebär detta en arbetsbelastning som inte är rimlig i längden.

För att långsiktigt bibehålla en kritisk storlek på forskarutbildning (6-8 aktiva doktorander) behöver vi därför rekrytera fler personer med handledarkompetens. Ekonomiska och strukturella svårigheter har dock inneburit att vi inte fullt ut kunnat genomföra planerade rekryteringar. Praktikbaserad designforskning är ett fält med stark tillväxt men med relativt få seniora forskare, vilket gör rekryteringsbasen begränsad och antalet miljöer som konkurrerar om samma kompetens betydande. Vidare har ett upparbetat ekonomiskt underskott i grundutbildningen (motsvarande ca 15 procent av omsättningen 2014, men nu under våren 2018 helt balanserat) i kombination med förändrade medelstillsdelningsmodeller på fakultetsnivå gjort att den ursprungliga tidsplanen för att tillsätta en heltidsprofessur under 2015 behövt skjutas på framtiden. Under 2017 kunde vi gå vidare med ytterligare tjänstetillsättningar, och då satsa på att rekrytera en lektor i design (med kompetens att gå in som handledare) och två 20%-iga gästprofessorer (med kompetens att fungera som såväl huvud- som biträdande handledare). I och med att skolans ekonomiska situation nu är i balans, kommer en heltidsprofessur i design att kunna utlysas inom kort. På kort sikt är handledarsituationen dock fortfarande sårbar personmässigt, men i och med att en av professorerna inför sommaren 2018 avslutar sitt 50%-iga ledningsuppdrag vid Designhögskolan kommer mer av dennes tid att kunna användas för såväl egen forskning som för att undervisa inom forskarutbildningen.

Sammantaget är handledarkompetensen vid Designhögskolan mycket hög, och samtliga forskarstuderande har en vetenskapligt mycket god och stabil handledarsituation. Samtidigt är miljön fortfarande sårbar eftersom få lärare vid skolan har kompetens att fungera som handledare.

Förutsättningar

Forskarutbildningsmiljö

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifyllda och bilagda tabeller.

Bedömningsgrund:

Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

Designhögskolans forskningsmiljö befinner sig – liksom många nationella och internationella designforskningsmiljöer – i ett uppbyggnadsskede. Fokus har under de senaste sex åren legat helt på att revidera och stärka forskarutbildningen, för att etablera de nödvändiga strukturerna för de forskarstuderande som redan antagits till utbildningen kring år 2010. På grund av detta, har de seniora forskare som också har handledarkompetens i hög grad fokuserat på revision av och handledning inom forskarutbildningen, och haft liten tid att ägna åt egen forskning.

Kvaliteten på den forskning som bedrivs är mycket god, med hög kvalitet på publikationer och en betydande närvaro i det internationella forskarsamhället sett till miljöns storlek (*se bifogade publikationslistor*). De forskningsområden man huvudsakligen är verksam i ligger väl i linje med forskarutbildningens inriktning, och inkluderar ämnen som designteori och –filosofi, metodik i experimentell designforskning, och samtida designproblem knutna till främst deltagande och sociala perspektiv (t.ex. participatory design, codesign) eller den genomgripande digitaliseringen av vardagslivet. Förutom att forskare deltar i konferenser och besöker andra lärosäten, arbetar vi också med att föra internationella gäster till Umeå. Som exempel kan nämnas att Designhögskolan 2014 var värd för Design Research Society's internationella konferens. Mängden externt finansierade projekt är ännu mycket liten, men de få ansökningar som gjorts har emellertid varit med gott resultat, med bland annat ett större projekt inom designfilosofi och digitalisering beviljat under 2018 (Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse, 4,5 M\$ek, 2018-2021).

Alla Designhögskolans utbildningar, från grundnivå till forskarutbildningsnivå, tillämpar en studiobaserad pedagogik där grundidén är att kunskap byggs och prövas bäst i en miljö som stöttar ett aktivt samtal såväl informellt som formellt – både mellan studenter och mellan studenter och personal. Att etablera en stark studiokultur inom forskarutbildningen, där såväl forskarstuderande som övrig forskande personal dagligen möts och interagerar ser vi som mycket viktigt för att erbjuda ett livaktigt samtalsklimat. Av samma anledning har vi arbetat aktivt med att bjuda in gästforskare och gästdoktorander att under en period vistas i miljön. Det återkommande ”navet” i denna miljö är forskningsseminariet, som hålls ungefär två gånger per månad, men det förekommer också periodvis ’reading groups’ och liknande mer informella formeringar. Inbjudna gäster håller med viss regelbundenhet seminarier inom sina respektive forskningsområden. Vidare sker ett kontinuerligt, om än ännu inte speciellt omfattande, arbete med att skapa ett gemensamt forskningsssammanhang för miljöerna på Konstnärligt campus, speciellt i samverkan med Arkitektur- och Konsthögskolan. Årligen genomförs gemensamma forskningsdagar och seminarier, och vi bjuder in varandra att delta i de seminarier och symposier vi ordnar. Forskning och forskarutbildning vid Arkitekt- och Konsthögskolan är emellertid ännu av betydligt mindre omfattning än på Designhögskolan, och det återstår mycket innan vi tillsammans kan skapa en bred forskningsmiljö för de konstnärliga områdena.

Om kvaliteten är en styrka så är miljöns omfattning trots allt en uppenbar utmaning. Oavsett en forskningsmiljöns storlek är en omfattande mobilitet av godo men i vårt fall, där vissa begränsningar sätts av

olika lokala förutsättningar, är en omfattande kontakt med det omgivande forskarsamhället helt nödvändig. I samband med arbetet med att skapa förutsättningar för en välfungerande utbildningsmiljö gjorde vi därför också insatser för att skapa likvärdiga förutsättningar för alla våra doktorander oavsett finansieringsform. Vissa doktorander har haft projektfinansiering, andra är anslagsfinansierade, vilket ofta innebär skillnader i tillgängliga resurser för t.ex. resor och konferensdeltagande. Samtliga doktorander ges därför en egen budget för resor m.m. som de själva har ansvar för. Planeringen av densamma görs som del av ISP, och samtliga utgifter ska ha handledares godkännande. Detta gör det möjligt att oavsett externa finansieringsmöjligheter garantera en internationell mobilitet, såsom deltagande i konferenser och besök i andra miljöer. Expensbudgeten för varje doktorand är idag ca 30 000 SEK/år, beroende på institutionens budgetförutsättningar. Vidare har strukturer som den nationella forskarskolan i design (Designfakulteten) och i arkitektur (ResArc) utgjort viktiga former för kontakt och utbyte i samband med kurser och symposier, liksom andra internationella nätverk som Nordes, Design Research Society, TRADERS (FP7) och PhD by Design.

Förutom deltagande och samverkan i forskarsamhället nationellt och internationellt så ger Designhögskolans genomgående arbete med att bedriva samarbeten inom grundutbildningen ytterligare möjligheter. Det har varit en del av skolans pedagogiska ansats sen den startade att bedriva projekt med en eller flera externa parter såväl lokalt som nationellt och internationellt. Under våren har doktorander med inriktning mot samskapande och sociala perspektiv genom sin undervisning och i relation till sitt avhandlingsarbete arbetat tillsammans med t.ex. Umeå Kommun, Ultra (lokaltrafik) och RISE i ett projekt inom kollektivtrafik, social rättvisa och genusfrågor, och med Samernas Riksförbund, Vaartoe (Centrum för Samisk forskning) och Västerbottens museum i ett projekt om kommunikation och samskapande. Även om institutionstjänstgöringen är skild från forskarutbildningen, så försöker vi genom ISP, kursplanering och inriktning skapa förutsättningar för att doktorandens lärande ska kunna ske genom båda så att undervisningen kan bli ett komplement till den egna forskningen med avseende på samverkan med det omgivande samhället.

De insatser som gjorts för att stabilisera institutionens ekonomi har haft effekt och vi kan nu gå vidare med nya anställningar och utöka handledningskapaciteten. Det finns således mycket som talar för att vi kan fortsätta utveckla forskningsmiljön till att bli mer långsiktig och stabil med kritisk massa. Vi ser emellertid vissa strukturella hinder utanför institutionens eget mandat att agera, så som lokala och nationella resursfördelningsmodeller. En lokal begränsning är att Designhögskolan ännu inte inlemmats i den gängse modellen för fördelning av doktorandutrymmen vid Teknisk-naturvetenskapliga fakulteten, utan enbart omfattas av en specialsatsning i form av ett stående doktorandutrymme. Nationellt är omfattningen av forskningsmedel som tillfaller designområdet i öppna utlysningar mycket begränsat, och det finns skäl att befara att vi under rådande omständigheter inte kommer att kunna etablera en stabil och hållbar forskningsmiljö uteslutande genom extern finansiering. Under miljöns uppbyggnad kommer den därför att vara beroende av lokala strategiska satsningar, och det är också sådana som gjort den utveckling vi hittills haft möjlig. Dessa handlar primärt om tidsbegränsade strategiska satsningar i samband med tillskapandet av Konstnärligt campus, samt rekryteringspaket finansierade av fakultets- och universitetsledning i samband med tillsättandet av rektorer och professorer till Designhögskolan 2009, 2012 respektive 2015. Umeå universitet har dock inget övergripande ramverk för stöd och utvärdering av forskning inom de konstnärliga områdena, vilket är ett viktigt utvecklingsområde på universitetsnivå. På uppdrag av universitetsledningen har en extern utredare nyligen framlagt ett förslag som innefattar såväl organisatoriska förändringar som en ekonomisk satsning på forskning och forskarutbildning inom de konstnärliga verksamheterna vid universitetet. En plan- och projektorganisation för det fortsatta arbetet utifrån utredarens förslag kommer att beslutas av universitetsstyrelsen i oktober 2018.

Sammantaget gör vi bedömningen att kvaliteten på den forskning som görs är god och att forskningsmiljön har en stor utvecklingspotential. I nuläget klarar vi att kompensera för begränsningarna i omfattning genom ett betydande utbyte, som att doktorander reser ut och har biträdande handledare i andra miljöer, och genom att gästforskare knyts till miljön genom projekt eller anställningar.

Utformning, genomförande, resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

Måluppfyllelse – Bakgrund

Beskrivningen av det systematiska arbetet med att säkerställa måluppfyllelse kommer nedan att delas upp i två delar. För att undvika onödig repetition kommer vi först att beskriva bakgrunden till den övergripande process vi arbetar med, och som inbegriper samtliga mål och delområden. Därefter kommer att vi att behandla nuläget för de i utvärderingen utvalda områdena under rubrikerna Måluppfyllelse – kunskap och förståelse; färdighet och förmåga; samt värderingsförmåga och förhållningssätt.

Utöver de delar av måluppfyllelse i forskarutbildning som primärt examineras genom disputation, vilar i grunden säkerställandet av måluppfyllelse på de bedömningar som handledare och examinator gör kontinuerligt i form av examination av kurser och andra utbildningsmoment. För sex år sedan var examinationen i samband med disputation i stort sett det enda säkerställandet av examensmål som gjordes: Den allmänna studieplanen saknade helt lokala tillägg och preciseringar; det saknades regelbundna seminarier och det egna kursutbudet var begränsat till något enstaka tillfälle; det saknades ett systematiskt arbete med ISP. Doktoranderna hade ett visst stöd avseende ämnesmässig bredd tack vare Designfakulteten (den nationella forskarskolan i design, 2007-2015), där man i kurser utformade som regelbundna internat dels fick en helhetsförståelse för designforskning, dels införlivades i en nationell forskningsgemenskap. Betydelsen av den nationella forskarskolan för framväxten av den svenska designforskningen var i detta signifikant.

Det utvecklingsarbete som inleddes 2012 föranleddes, som tidigare nämnts, av att institutionen saknade en egen forskningstradition och i huvudsak bestod av en lärarkår helt utan, i akademisk mening, egen forskningserfarenhet. Även om forskarstuderande antagits till utbildningen redan under perioden 2001-2010, fanns inte alla de nödvändiga strukturer och stöd, principer och rutiner som krävs för att ge och kvalitetssäkra utbildning på forskarnivå. Arbetet med att revidera och stärka forskarutbildningen utformades därför utifrån ett i grunden pedagogiskt perspektiv: Att arbetet med utbildning och måluppfyllelse, i ljuset av de förutsättningar som rådde, måste bli till en lärandeprocess för såväl doktorander som för institutionen. Det arbetet har hittills skett i tre steg:

1. En funktionell utbildningsmiljö, 2012-

Arbetet med att skapa en välfungerande utbildningsmiljö inleddes med införandet av ett regelbundet forskningsseminarium där såväl doktorander som seniora forskare fortlöpande presenterar sitt arbete. Vi införde ett handledarkollegium där samtliga handledare träffas och diskuterar samtliga doktoranders arbete en gång per termin. Vi införde en ”doktorandfestival” i mitten av höstterminen då samtliga forskarstuderande presenterar sitt arbete för samtliga handledare, vid ett tillfälle som är öppet även för övrig personal och studenter. Efter den första (2012) har vi varje år satt ett tema för presentationerna, för att särskilt lyfta fram vissa frågor, såsom ’research methodology’ (2013), ’theoretical foundations’ (2014),

'results' (2015), 'consequences' (2016), samt 'community' (2017). Doktorandfestivalen ger förutom en överblick över alla doktorandernas arbete för samtliga handledare, också ett tillfälle att diskutera designforskning och forskarutbildningen. Då olika handledare (inkl. biträdande) kommit från olika miljöer och forskningsområden, var det nödvändigt att skapa ett gemensamt samtal kring inriktning, kvalitet, och målsättningar – inte bara utifrån den enskilda doktoranden utan också utifrån att vi gemensamt skapar det sammanhang där doktoranden är verksam.

Doktorandfestival och handledarkollegium utgör också startpunkten för det systematiska arbetet med de individuella studieplanerna. Vi introducerade här en iterativ process med tre faser:

i. Efter doktorandfestivalen diskuterar handledaren och doktoranden vad som framkom under festivalen, samt vad som sades under handledarkollegiet, speciellt om det framkom några frågor eller kommentarer som bör beaktas i planeringen av det kommande året. Doktoranden påbörjar därefter arbetet med det första utkastet till reviderad ISP.

ii. Doktorand och handledare möts och diskuterar det första ISP-utkastet, och bestämmer gemensamt vad som behöver utvecklas vidare. Doktoranden skriver därefter fram en ny version. Efter godkännande från handledare skickas ISP:n till studierektor samt samtliga huvudhandledare (dvs. också de som annars inte handleder doktoranden i fråga men som är huvudhandledare på institutionen) för genomläsning och kommentarer. Feedback ges till doktoranden som därefter gör den tredje och förhoppningsvis sista iterationen av arbetet.

iii. Förslag till slutgiltig ISP skickas återigen för påseende till studierektor samt samtliga huvudhandledare. Efter godkännande skickas samtliga ISP vidare i beslutsprocessen på institutionen och sen vidare till fakulteten.

Att arbeta med ett flertal iterationer är i många avseenden tidskrävande och inte alltid speciellt tidseffektivt, utifrån perspektivet att rent formellt uppfylla kravet på ISP-hantering. Men sett som en pedagogisk process där såväl doktorander som verksamheten bedriver ett lärande för att nå en fördjupad insikt i forskarutbildningens uppdrag och förutsättningar, så utgör den iterativa processen och den spårbarhet den innebär över åren en nödvändig resurs.

Det här arbetet har utvecklats och fördjupats över tid allt eftersom processen gjort det möjligt att upptäcka (nya) problem och svårigheter med utbildningen avseende hur väl miljön stöttar och säkerställer måluppfyllelse. Ett tidigt försök att komma närmare mer detaljerade perspektiv var att utgå från en tematik i t.ex. doktorandfestival och seminarier med anknytning till mer specifika lärandemål, men det stod tidigt också klart att utbildningen var i behov av mer omfattande och genomgripande insatser för att komma vidare i kvalitetsarbetet.

2. Ny allmän studieplan, 2013-2014

För att bättre säkerställa framförallt kraven på en bred och gedigen kunskapsgrund påbörjades 2013 ett arbete med att utveckla en ny allmän studieplan. Förutom att införa lokal precisering av lärandemål och inriktning, så ingår i den nya planen fyra obligatoriska grundkurser i designforskning, liksom ett antal fakultetsgemensamma obligatoriska kurser. Designforskningskurserna ger kunskap inom fyra centrala områden – forskningsmetodik, bruk och brukare, designhistoria, samt designfilosofi och -teori. De utformades också för att skapa en mer direkt kontakt till andra kunskapsområdets forskningsperspektiv, för att på så sätt också positionera designforskning i ett större kunskapssammanhang. I kursen forskningsmetodik ligger fokus på praktikbaserad forskning och forskning i konstnärliga fält; i bruk och brukare finns en koppling till beteende- och samhällsvetenskap; i designhistoria görs kopplingar till humanistisk forskningstradition; och i designfilosofi finns det en koppling till vetenskapsteori och kunskapsfilosofi (se *kursplaner* samt *Appendix till allmän studieplan*). Grundprincipen är att institutionen ger en sådan grundkurs per termin, vilket gör att oavsett när en doktorand påbörjar sina studier så kommer hen att få gå samtliga inom de två första åren. I praktiken har vi på grund av begränsade resurser inte kunnat ge kurserna i den takt som avsett, men över de senaste fyra åren har vi gått från en frekvens på ca

0,75 kurs/termin till att under det senaste genomföra en kurs/termin. Det infördes också ett antal fakultetsgemensamma obligatoriska kurser för samtliga forskarutbildningsämnen, såsom vetenskapsteori och etik. Vi valde också att göra högskolepedagogiska kurser obligatoriska omfattande 2 högskolepoäng. Sammantaget gick vi därmed från att helt sakna obligatoriska moment i forskarutbildningen till att moment som syftar till en gedigen grund och ett brett kunnande nu omfattar 40 (PhD) respektive 30 (lic) högskolepoäng.

I samband med den nya allmänna studieplanen skapades också en betydligt mer direkt koppling mellan utbildningsmoment och måluppfyllelse. Grundprinciperna för detta, avseende t.ex. vilka delar av utbildningen som bidrar till vad, beskrevs i ett appendix som medföljer den allmänna studieplanen (se bilaga). För att tydliggöra måluppfyllelse i relation till olika aktiviteter använder vi oss också av en vidareutveckling av den måluppfyllelsematris som fakulteten introducerat (biläggs ISP). Matrisen används inte primärt som ett formellt verktyg för examination eller bedömning, utan framförallt som ett redskap för självvärdering där doktoranden i dialog med handledare kan diskutera hur olika aktiviteter och resultat kan ses i relation till de övergripande målen, och utifrån det inom vilka områden hen behöver arbeta vidare under året som kommer.

3. Fördjupat arbete med ISP, 2015-2017

Den nya allmänna studieplanen gav oss en betydligt tydligare och mer omfattande grundstruktur för forskarutbildningen. Framförallt gjorde den det möjligt för oss att komma vidare i arbetet med de individuella studieplanerna avseende relationen moment-måluppfyllelse. Detta möjliggjorde nästa steg i utvecklingsarbetet; att fördjupa arbetet med doktorandens egen lärandeprocess utifrån ISP. Även de doktorander som inte formellt följer den nya studieplanen, eftersom de antogs då den tidigare gällde, har varit en del av det här arbetet. Här var vi speciellt intresserade att gå vidare med en vidareutveckling av arbetet med ISP med avseende på självvärdering av måluppfyllelse i relation till planeringen av det egna lärandet över tid.

Vi har under de senaste åren gradvis arbetat oss fram mot en allt tydligare planering och uppföljning av forskarutbildningen med avseende på hur de olika delarna samverkar: Hur obligatoriska kurser matchas med individuellt valda och/eller utformade; hur kurser förhåller sig till andra aktiviteter som t.ex. presentation på forskningskonferenser, eller vistelse i andra miljöer; relationen mellan egen forskning och undervisning, och hur man omsätter insikter och kunskap från den ena i den andra, och så vidare. Förutom att ge en gedigen grund för att säkerställa att kunskapsmålen möts, försöker vi härmed också bidra till att lägga en grund för en helhetssyn på det egna långsiktiga lärandet utifrån de många olika delar som normalt ingår i en forskningspraktik (och som ju omfattar så mycket mer än att genomföra egna forskningsprojekt).

Även om grundprinciperna för koppling mellan olika delar och måluppfyllelse är relativt enkla så är arbetet med hur man bäst arbetar med dem i ISP inte trivial. Arbetet kräver en avvägning mellan en tydlig stödstruktur och den risk för mekanisering av högre utbildning som alltför hårt styrande strukturer kan leda till. Här har vi försökt hitta en balans mellan behovet av flexibilitet (precis hur ISP:n formuleras tillåts variera avsevärt utifrån behov och ansats), och att tillhandahålla tillräckligt omfattande strukturer för att säkerställa måluppfyllelse (principer för ISP, obligatoriska kurser, etc.). Över tid kan vi också se att doktorander (och handledare) lär av varandras erfarenheter, vilket fått som resultat att ISP:erna gått mot en viss harmonisering. På handledar-/examinatorsidan har vi gemensam avstämning där studierektor och samtliga huvudhandledare tar del av samtliga doktoranders ISP, och vi har kompletterat processen med t.ex. gemensamma workshops där doktoranderna delar och diskuterar sina studieplaner med varandra tidigt i processen.

Utvecklingsarbetets pendelrörelse mellan allmänna och obligatoriska moment å ena sidan, och den individuella studiegången å den andra, har kontinuerligt stöttat oss i att upptäcka såväl problem som möjligheter. I det här arbetet blir således nästa steg att i ljuset av att vi genom den här utvärderingen får möjlighet att stämma av lärandemål och måluppfyllelse, revidera den allmänna studieplanen och de obligatoriska kurserna som ingår.

En av de doktorander som genomfört sin utbildning under det att detta arbete pågått (antagen 2010, disputerad 2016) bekräftar detta i alumnenkät ifyllt mer än ett år efter disputation, när hen besvarar frågan om hen skulle rekommendera andra att genomföra forskarutbildning vid Designhögskolan:

A: *Yes, with the program in its current form, most definitely!*

When I started my PhD at UID, there were no structures in place and no core curriculum. If the program had stayed that way, I would not recommend it. However, this has changed significantly, and there is now a framework in place to provide a solid education in design methodology and theory to the PhD students, as well as experts and professors on-site in Umeå to provide the support and guidance that is needed.

Vi gör helhetsbedömningen att vi nu har en funktionell grundstruktur som stöttar oss i arbetet med att såväl säkerställa måluppfyllelse som i arbetet med att skapa och underhålla ett omfattande fortgående lärande i utbildningsmiljön.

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Utifrån den allmänna bakgrund som tecknades ovan, följer här en genomgång av de utbildningsmoment som specifikt adresserar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet. Samtliga fyra obligatoriska kurser – forskningsmetodik, bruk och brukare, designhistoria, samt designfilosofi och -teori – är utformade för att ge en bred kunskap och förståelse för såväl ämnet som dess forskningsmetoder och -traditioner. Genom att fokusera på olika men för ämnesområdet centrala frågeställningar, kompletterar de varandra. Examination sker genom båda aktivt deltagande i moment av prövande karaktär, som exempelvis gemensamma textseminarier och workshops, samt formellt i form av presentationer och egna texter. Fakultetsgemensam obligatorisk kurs i vetenskapsteori bidrar till en bredare förståelse för vetenskaplig kunskapsproduktion.

Utöver obligatoriska kurser tar doktoranden också andra kurser som bidrar till en bred kunskap och förståelse. Här bör speciellt nämnas deltagande i kurser ordnade av de nationella forskarskolorna samt andra forskarutbildningsmiljöer. Som exempel kan nämnas att ett flertal doktorander tagit kurser i etnografisk metodik och fältarbete vid andra institutioner, speciellt kursen Exploring Fieldwork som regelbundet givits av K3 (Malmö) och KADK (Köpenhamn), samt kurser vid Umeå Centrum för Genusstudier (Umeå universitet). Vidare genomför doktorander ett antal individuella läskurser. Även om dessa ofta syftar till djup inom det valda avhandlingsområdet, innehåller de alltid också delar som syftar till en bredare kunskap och förståelse. Läskurser examineras typiskt i form av en sammanfattande och kritiskt diskuterande text, vilken ofta fungerar som en förstudie till en kommande artikel eller avhandlingskapitel.

En central förutsättning för att nå en bred kunskap och förståelse är det ständigt pågående samtalet med forskare med olika perspektiv och från olika miljöer (vilket också stödjer målet om att kunna presentera och diskutera sin forskning, vilket beskrivs i nästa avsnitt). Lokalt sker det samtalet i form av forskningsseminarier och symposier med kollegor, gästande forskare och viss utsträckning doktorander från närliggande miljöer. Detta sker även i mer informella format som reading groups. Miljöns storlek medför att det blir en begränsad mängd perspektiv och röster som närvarar, varför det är av stor betydelse att det här samtalet också sker med forskarsamhället i stort, i form av aktivt deltagande i konferenser och workshops, samt vistelse i andra miljöer där man också presenterar och diskuterar sitt arbete.

En viktig del av detta är publicering och presentation av egen forskning, där inte minst processen fram till en framgångsrik publicering i sammanhang med peer-review innebär att man måste både förvärva och demonstrera att man förstår vad det innebär att göra ett kunskapsbidrag i ett större sammanhang. I praktiken är vägen mot publicering därför ofta en iterativ process som också innehåller ett eller flera avslag, vilka skapar förutsättningar för att i dialog med handledare och kollegor diskutera såväl vad det i allmänhet innebär att göra ett kunskapsbidrag samt hur den egna forskningen kan fördjupas utifrån den bredare

förståelse för forskningsområdet som växer fram. Sådana utbildningsmoment examineras inte formellt, utan bör ses som prövande element där den kunskap som förvärvas främst kommer till uttryck i därefter följande publikationer, presentationer och slutligen avhandling.

Progressionen i utbildningen avseende såväl bredd som djup planeras i hög grad individuellt och följs upp genom arbetet med ISP. Till exempel: Grundkursen 'bruk och brukare' ger en bred kunskap och förståelse för teori och metodik i användarcentrerad design med inriktning mot deltagande, samskapande och sociala perspektiv. Beroende på doktorandens inriktning kan en sådan kurs därefter följas av t.ex. vidare kurser inom fältstudier (etnografisk metod), inom codesign, eller mer politiskt orienterade perspektiv som design, rättvisa och kolonialism. En individuell progression kan emellertid lika gärna gå åt andra hållet, d.v.s. att doktoranden istället för att starta med ett bredare perspektiv utgår från en mer specifik insats baserad på tidigare kunskap och erfarenhet, och där progressionen istället blir att bredda perspektiven och se en mer specifik frågeställning i ett större sammanhang. Typiskt finns det element av rörelse i båda riktningarna hos våra doktorander, till viss del beroende på vilka perspektiv, teorier, metoder och designprocesser de har med sig från tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.

Sammantaget ger de obligatoriska kurserna i allmänhet, och de fyra grundkurserna i designforskning i synnerhet, förutsättningar för en bred kunskap och förståelse för ämnet och dess metodik. Dessa kompletteras och fördjupas ytterligare genom individuellt avpassade utbildningsmoment.

Utformning, genomförande, resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranden ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Förmågan att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar utvecklas genom ett flertal olika och samverkande utbildningsmoment som inleds redan med hur antagningsprocessen är utformad. Förutom att inkomma med en motivering, dokumentation av tidigare utbildning, erfarenheter, portfolio m.m. så måste den sökande bifoga en forskningsskiss på sitt tänkta avhandlingsprojekt. Förutom att skissen fungerar som bedömningsunderlag, så blir den utgångspunkt för vidare samtal kring utbildningens struktur och planering. I de allra flesta fall blir den här skissen också ett underlag för den första individuella studieplanen.

Det finns emellertid också en annan grundtanke med att doktoranden själv gör sin första projektskiss. Vår forskarutbildning är byggd utifrån ett antagande om att de forskare vi utbildar med stor sannolikhet kommer att arbeta i sammanhang där de mycket väl kan vara den enda designforskaren, inte sällan med uppdrag att utveckla designforskning i det sammanhang de verkar. Där flertalet forskarutbildningar inom speciellt mer traditionella områden typiskt riktar sig mot sammanhang där man som junior forskare söker sig till redan etablerade forskargrupper, har vi istället försökt skapa en utbildning som inte kräver sådana förutsättningar, och där en betydande andel kommer att gå vidare till antingen ett professionellt sammanhang där man kommer att utgöra en kanske ganska ensam spetskompetens, eller akademiska miljöer där det inte finns mycket etablerad forskning och man därför måste kunna arbeta mycket självständigt. Vi har i miljön bedrivit ett par större forskningsprojekt som involverat både doktorander och seniora forskare, men också då har varje doktorand både sökt med och sen fortsatt arbeta med en egen inriktning inom temat för projektet.

Det iterativa arbetet med den individuella studieplanen blir således redan från början till grund för arbetet med att planera, genomföra, och utvärdera det egna forskningsarbetet. Vidare arbetar doktoranderna genomgående med serier av projekt, med stark uppmuntran att göra såväl korta pilotprojekt som mer omfattande och komplexa projekt. En del, men typiskt inte alla, av dessa projekt ingår sedan i avhandlingen.

Utbildningens struktur för progression avseende förmågan att planera, genomföra och följa upp den egna forskningen fungerar på det hela taget väl, med vissa undantag för komponenten 'inom givna tidsramar'. Externa deadlines, t.ex. för inskickande av konferensbidrag eller material till externa samarbetspartners är typiskt prioriterade över interna deadlines vilket emellanåt leder till att de senare inte efterlevs. Som exempel kan nämnas avslutande av kurser som ges av institutionen, vilket emellanåt kan dra ut på tiden. Ett annat område som tidigare varit problematiskt ur tidshanteringssynpunkt, är den svårighet som ibland uppstått för doktorander i planeringen av den tjugoprocentiga delen av anställningen som ägnas åt undervisning. I samband med införandet av nya bemanningsrutiner för all undervisande personal vid Designhögskolan, har doktorandernas situation i undervisningsbemanning beaktats särskilt. För att

tydliggöra såväl fördelningen av tid (80% forskarutbildning och 20% undervisning) över hela den femåriga forskarutbildningsperioden, används nu universitetets IT-baserade bemanningsplaneringssystem för att dokumentera doktoranders totala undervisningstid. Planeringen av doktoranders undervisning ingår även som en del i ISP-processen, och särskild hänsyn tas till doktoranders behov och tidsplan i den terminsvisa bemanningsplaneringen för skolan. Detta skapar goda förutsättningar såväl för doktorandens egen utbildning, som hans pedagogiska bidrag till grundutbildningen, och säkerställer att doktoranders undervisning inte inkräktar tidsmässigt på den egna forskarutbildningen.

Som nämnts tidigare är erfarenhet av att muntligt och skriftligt presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt en grundsten i hur en bred kunskap och förståelse för ämnet uppnås. Att vara i dialog med sin omvärld är centralt i utbildningen. En styrka är att projekten ofta genomförs i relation till annan part, ett företag, organisation, kommunal eller statlig myndighet eller liknande, vilket kräver en omfattande förmåga att kommunicera såväl inom som utom sitt eget fält. Att lära sig göra detta med trygghet och auktoritet kräver omfattande övning. Förutom det som blir till en naturlig del av samverkan i projekt, inkluderar vi därför sådana moment i samtliga kurser vi genomför.

De obligatoriska kurserna har alla moment där man tillsammans diskuterar men också själv presenterar såväl befintlig forskning som sitt eget arbete för sina kollegor, och man skriver texter om egen och andras forskning. Forskningsseminariet ger övning att presentera, ge feedback och kritiskt förhålla sig till egen och andras forskning. Vidare förväntas doktorander att redan tidigt bli delaktiga i det samtal som förs internationellt, och med undantag för den allra första tiden så kräver vi normalt att doktorander presenterar något själv för att få åka på en konferens. Här uppmuntrar vi också en progression där man kanske börjar med enklare format, såsom doctoral consortia och workshops, för att allt eftersom man blir mer erfaren satsa på kategorier med betydligt hårdare kvalitetskriterier. Utbildningen har dock inga formella krav på ett visst antal publikationer i tidskrifter eller liknande, då det slutligen är, och bör vara, själva avhandlingen och disputationen som utgör examinationen av den egna forskningen. Som tidigare nämnts, utgör i detta sammanhang även de halvtids- och slutseminarier som hålls även tillfällen som syftar såväl till att säkerställa att tidsplanen hålls, som till att doktoranden ska öva sin förmåga att presentera och diskutera sin forskning med externa experter inom fältet.

Den pedagogiska grundsyn som genomsyrar utbildningen innebär att det gemensamma lärandet i såväl forskning som i verksamheten i övrigt är helt centralt. Att vara forskare och lärare är att vara i dialog med andra, och då blir det gemensamma lärandet en nyckel också till den egna utvecklingen. Utöver att detta präglar det sätt vi bedriver kurser och projekt, så är det också en viktig anledning till att våra doktorander också är delaktiga i undervisning och organisationsutveckling. Högskolepedagogiska kurser omfattande minst 2 högskolepoäng är obligatoriskt. Primärt undervisar doktorander inom sitt eget område, men även inom andra för att få en bredare undervisningserfarenhet. Successivt kan doktoranderna anta större utmaningar inom utbildningen och det sker en stegvis progression från delaktighet i moment till kursansvar och delaktighet i planering och kursutveckling.

Forskarutbildningen utgår således från att doktoranden inom forskning, utbildning och i andra kvalificerade professionella sammanhang ska utveckla färdigheter och visa progression i förmågan att bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande. Ett eget ansvar för planering och att möta deadlines ingår som en integrerad del i detta: Övergripande i relation till genomförandet av den egna utbildningen, i samverkansprojekt med externa aktörer, i presentation och diskussion av egen och andras forskning, och i genomförande av egen undervisning. Sammantaget ger detta doktoranden omfattande erfarenheter av vad som krävs för att kunna göra ett bidrag genom att på olika sätt tillgängliggöra den kunskap och kompetens man besitter i de olika roller man kan ta som designer, forskare och lärare.

Utformning, genomförande, resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Doktoranden ska också ha nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Förmågan att visa intellektuell självständighet hänger intimt samman med det som diskuterades under föregående avsnitt, speciellt då aspekter som ett oberoende kritiskt förhållningssätt och frågan om det egna ansvaret bör ligga mycket nära varandra i en designpraktik. Den allmänna studieplanens obligatoriska kurser ger en grund för ett forskningsetiskt förhållningssätt, som i kombination med individuell fördjupning i relation till det egna forskningsarbetet ger doktoranden de förutsättningar som krävs.

Primärt riktar sig de obligatoriska kurserna, exempelvis den fakultetsgemensamma kursen i etik, till att bygga en stabil grund för redlighets- och etiska förhållningssätt för doktoranderna. Givet att etiska perspektiv även ingår i de ämnesspecifika obligatoriska kurserna Bruk och brukare, Historia, Metodologi och teori, är tanken att dessa kurser ska samverka med varandra med avseende på progression och fördjupad insikt om designområdets möjligheter och begränsningar, designerns roll i samhället och vårt ansvar för hur den kunskap vi utvecklar används. Rent praktiskt innebär gemensamma diskussioner i forskningsseminarier, doktorandfestival, 50%- och 90%-seminarier, research talks och liknande tillfälle till ytterligare problematisering och fördjupning av etiska perspektiv, dilemman och integritet i forskning.

En fördjupning av reflekterande förhållningssätt och kritisk värderingsförmåga ingår i varje utbildningsmoment. Det är en del av det egna forskningsarbetet, från inledande planering till presentation av resultat. Den pedagogiska grundsynen innebär att lärande utvecklas utifrån att använda olika referensramar och i samskapande med andra, där komplexitet inom exempelvis etik lyfts genom olika perspektivtaganden. Med det menas här att den individuella reflekterande och kritiska värderingsförmågan utvecklas i dialog med andra, i den egna miljön under seminarier, i kurser och i andra situationer där doktorander såväl presenterar eget arbete som aktivt förhåller sig till andras.

Givet designområdets stora behov av ämnesmässig utveckling i ljuset av samtida stora utmaningar, som hållbarhet, globalisering, och en genomgripande digitalisering av vardagslivet, gör vi emellertid också bedömningen att våra nuvarande grundkurser i nuläget inte ger en helt tillräcklig grund. På ett individuellt plan får doktoranderna sina kunskapsbehov täckta genom att komplettera med individuella kurser inom de områden de framförallt bedriver projekt inom, men vi kommer att behöva vidareutveckla också de gemensamma delarna för att säkerställa också den bredd vi tror kommer att krävas.

Det vi framförallt ser att vi behöver komplettera med är ett utbildningsmoment, troligen en grundkurs, som mer ingående hanterar det inflytande design och designers har, och vill ha, på världen och vår gemensamma framtid. Här råder allt annat än enighet, och vi kan bara inom vår egen utbildningsmiljö se argument för både nödvändigheten av att designexpertis från den här delen av världen skapar produkter för helt andra delar för att bidra till ett ökat materiellt välstånd och en ekonomisk tillväxt, samtidigt som andra betraktar detsamma som både fullständigt ohållbart och som ett uttryck för en samtida kolonialism. Ett annat exempel skulle kunna vara olika föreställningar om designers roll i relation till de människor man designar för eller med; i klassisk användarcentrerad metodik är tänkta brukare en resurs i designprocessen med avseende på såväl kunskapsinhämtning som utvärdering av möjliga designlösningar; för nyare former av mer radikalt samskapande är den samtida designrollen snarare en fråga om en slags aktivism där man vill fungera som förändringskatalysator i situationer man egentligen inte äger eller själv kontrollerar, vilket

kräver att man arbetar med helt andra relationer till omgivningen (där också risker att hamna nära legala gråzoner kan komma att aktualiseras).

I nuläget kan vi se att doktorander fördjupar sig i olika aspekter av frågor som de här, vilket är positivt. Men vi gör också bedömningen att vi mer aktivt måste skapa en gemensam grund och en diskussion där de här frågeställningarna hänger ihop så att vi aktivt motverkar att de faller isär till allt mer polariserande positioner i ett slags försök till hopplös förenkling av en växande etisk och politisk komplexitet. Ett visst förarbete är gjort, och vår plan är att i samband med att vi reviderar den allmänna studieplanen utveckla en femte grundkurs för att adressera detta.

Sammantaget är frågor rörande designerns, och designforskningens, ansvar, möjligheter och roller i ett större perspektiv en central del av utbildningen, inte minst utifrån att den typ av design vi främst arbetar med karakteriseras av olika former av samverkan, samskapande och dialog. Vi har utformat såväl grundkurser som arbetet med det egna lärandet i form av ISP utifrån det här perspektivet, men vi ser också ett växande intresse och behov av fördjupning inom etiska och politiska frågeställningar inom design vilket motiverar en översyn och vidareutveckling av utbildningen i form av ytterligare en grundkurs.

Utformning, genomförande, resultat

Jämställdhet

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Jämställdhetsarbetet vid Designhögskolan är integrerat inom arbetet med lika villkor, och genomsyrar på olika sätt alla aspekter av verksamheten. Strategier och aktiviteter för att främja ett aktivt jämställdhets- och lika-villkorarbete planeras och följs upp årligen i verksamhetsplanen. I all verksamhet tillämpas så långt det är möjligt aktiva åtgärder för att främja jämställdhet på olika plan, såväl i t.ex. anställningsprocesser som i det dagliga arbetet vad gäller fördelning av uppdrag, förläggande av mötestider etc. Såväl formellt som informellt lyfts frågor om lika villkor och jämställdhet inom olika fora, i enlighet med Umeå universitets regelverk och policier och med Designhögskolans egna riktlinjer.

Vid institutionen finns två företrädare för lika villkor bland personalen, en man och en kvinna, samt två studentföreträdare för lika villkor som väljs av den lokala studentkårssektionen. Dessa utgör tillsammans Gruppen för lika villkor, och fungerar som ett stöd till skolans studenter, personal och ledning i att bevaka frågor och initiera aktiviteter om lika villkor. Doktorandrådet har inte valt att formellt utse någon representant till gruppen, men doktorander har genom åren i olika perioder aktivt deltagit i gruppens arbete. Gruppen har möte en gång i månaden, samt vid behov, för att arbeta med aktuella frågor och initiativ. Minnesanteckningar och rapportering från mötena sänds till EHS-gruppen (Environment – Health - Safety) som möts varje månad, där prefekt, anställda- och studentombud för lika villkor och arbetsmiljö, samt ombud för brandskydd och representanter för verkstad och husservice ingår. Lika villkor är, liksom arbetsmiljö, också en stående punkt på såväl personalmöten en gång i månaden, där doktorander deltar, samt på Lokal samverkansgrupp inför varje beslutsmöte, också det en gång i månaden, där doktorander har formell representation (se *Lokalt kvalitetssystem 2016-2018*). Formellt finns sålunda olika fora där såväl övergripande som mer specifika aspekter av jämställdhetsarbetet adresseras, inklusive frågor som rör detta inom forskarutbildningen.

Eftersom makt- och könsstrukturer tar sitt uttryck på olika sätt i såväl utbildning som arbets- och privatliv, både strukturellt och individuellt, krävs ett holistiskt, medvetet och aktivt förhållningssätt som syftar till att synliggöra som att adressera detta. Detta är också inskrivet i våra verksamhets- och aktivitetsplaner, och andra lokala styrdokument. Av den anledningen arbetar vi såväl formellt som informellt i olika sammanhang, inom utbildningen och i andra fora – programråd, personalmöten, skolmöten – för att bibehålla medvetenheten om vikten av att se och att aktivt arbeta brett och genomgripande inom både designområdet som inom Designhögskolans alla delar med frågor och perspektiv som handlar om genus och lika villkor. Som ett led i detta arbete inleddes läsårets första gemensamma studentprojekt inom grundutbildningen med ett genusrelaterat projekt, och med en gemensam föreläsning och workshop för alla studenter och all personal tillsammans om visuell representation och genus.

Då vår forskarutbildning är grundad i en skandinavisk användarcentrerad designtradition, är frågeställningar och perspektiv som rör jämställdhet, samverkan och lika villkor starkt närvarande såväl implicit i vardagskonversationer som mer explicit i de kritiska och reflekterande perspektiv som doktorander möter och tränas i under utbildningen. Inom de obligatoriska kurser som ges inom utbildningen, granskas och revideras litteraturlistor utifrån såväl genus- och maktperspektiv som även inkluderar jämställdhetsaspekter. Inom kursen Designfilosofi, till exempel, faller en inte obetydlig del av litteraturen in under vad som kan kategoriseras som feministisk och genusvetenskapligt grundade teoribildningar av relevans för designområdet. För designområdet kvarstår emellertid ett omfattande arbete med att komma till rätta med en självbild och en historieskrivning helt dominerad av vita män, och vår miljö är inte på något sätt ett undantag från den problematiken. För två år sedan samarbetade vi också med Umeå Centrum för Genusstudier (UCGS) i en utlysning av en doktorandanställning i design med inriktning

mot genusperspektiv. På grund av oförutsedda omständigheter avbröts den rekryteringen, men vi för en fortsatt dialog med UCGS i syfte att både nytlysa en doktorandtjänst när tillfälle ges, och att hitta fler former för samarbete inom forskning och forskarutbildning.

Vid antagning till forskarutbildning, liksom vid alla andra anställningsprocesser vid Designhögskolan, beaktas aktivt ett jämställdhetsperspektiv såväl vid formulering av annonser som i bedömnings- och intervjuprocessen. Ambitionen är att alltid ha män som kvinnor representerade i såväl rekryteringskommittén, som uttagna till slutomgång av intervjuer inför antagning/anställning. I samtliga anställningsärenden de senaste åren har såväl kvinnor som män slutintervjuats, inklusive vid doktorandanställningar. Vid de två senast tillsatta doktorandtjänsterna hade vi 32 sökande, varav elva kvinnor, nitton män och två annat kön till den ena (där slutligen en man antogs/anställdes) och 53 sökande, varav 23 kvinnor och 30 män till den andra (där en kvinna antogs/anställdes). För närvarande är könsbalansen överlag förhållandevis jämn inom forskarutbildningen (4 kvinnor, 5 män), och den geografiska spridningen också relativt heterogen (fyra skandinaver, en europé, två från Asien och två från Sydamerika). Men om vi granskar antagningssiffrorna de senaste tio åren, kan vi notera att av tolv utlysta doktorandanställningar har de tio tillsättningarna utgjorts av totalt sju män och tre kvinnor. Den förhållandevis jämna könsbalansen bland forskarstuderande överlag beror alltså också på att flera av de kvinnliga lärarna vid Designhögskolan antagits till forskarutbildningen som ett led i deras individuella och skolans övergripande kompetensutvecklingsstrategier.

Vid Designhögskolan är anställningsstrukturen generellt könsmässigt obalanserad, med en övervikt av män bland lärarna: Av totalt tre professorer är två män och en kvinna. Av de totalt fem lektorerna är fyra män och en kvinna, medan de femton adjunkterna fördelas på nio män och sex kvinnor. Institutionens enda forskarassistent är kvinna. Även när det gäller uppdrag och roller inom grundutbildning har vi en skev fördelning: Enbart män innehar roller som programansvariga för utbildningar på grund- och avancerad nivå (4 stycken), medan studierektor för grundutbildning är kvinna. (Se *Verksamhetsplan 2016-18*, delmål 4.1). Detta skulle till viss del kunna vägas upp genom att en större del kvinnor anlitas som externa konsultlärare, men trots uppföljningar och trots att detta påtalats i planering och för programansvariga över de senaste åren, syns inte tendenser till att den strukturella skevheten minskar. Endast 10 av 45 externa lärare och handledare var kvinnor under förra läsåret, och nu har beslut fattats om att ekonomiska åtgärder ska vidtas för att premiera ett ökat antal externa kvinnliga lärare under de kommande åren. Även inom forskarutbildningen finns en medvetenhet om den skeva könsbalansen bland lärare och handledare, vilken är ytterst påtaglig då samtliga handledare, utom en, är män. Studierektor för forskarutbildning är kvinna (men under hösten 2018 tillträder en man den rollen) och en adjungerad professor – som dock inte handleder inom forskarutbildning – är kvinna. Ett aktivt arbete pågår för att börja balansera denna könsfördelning när möjlighet ges att rekrytera seniora lärare, och även när vi knyter gästprofessorer till skolan. Av de två gästprofessorer som är under tillsättning, är en kvinna och en man.

Trots uttalade strategier för att nå en bättre balans är emellertid utfallet frustrerande. I en miljö av Designhögskolans storlek ger enskilda rekryteringar ett väldigt stort genomslag på flera nivåer vad gäller jämställdhet och könsstrukturer. I den senaste lektorsrekryteringen, exempelvis, var en kvinna och en man slutkandidater. Tjänsten gick i detta fall till den manliga sökande, vilket inte bara ledde till ytterligare obalans på övergripande nivå vad gäller antalet män/kvinnor bland lärarna. I och med att detta lektorat var ämnat att också öka kompetensen inom forskarutbildning, och denne lektor utsetts till biträdande handledare till två doktorander, innebär tillsättningen också att obalansen inom handledarkollektivet förstärks. Och då denne lektor också kommer tillträda som studierektor för forskarutbildning i höst, förstärks även den redan obalanserade roll- och uppdragsfördelningen generellt vid Designhögskolan – trots vår medvetenhet om detta, och trots de åtgärder vi vidtar för att nå en genusmedveten anställningsprocess.

Inför tillsättande av opponent och betygsnämnd vid disputation, liksom när opponenter tillfrågas för 50%- och 90%-seminarier, arbetar vi sedan något år utifrån namnförslagslistor där lika många kvinnor som män ingår. Vid disputationer har vi hittills haft en tydlig övervikt av män både som opponenter (4 män, 1 kvinna) och i betygsnämnd (12 män, 6 kvinnor). Vid 50%- och 90%-seminarierna har hittills sju av opponenterna varit män och enbart två kvinnor. Vi kan således konstatera att vi trots aktiva åtgärder inte nått en bra balans. Vi har börjat se genusrelaterade mönster i detta som tyder på att det föreligger ett strukturellt problem som inte huvudsakligen har att göra med vår egen miljö, utan tycks grundade i såväl

samhälleliga genusstrukturer som med könsfördelningen generellt inom högre utbildning i allmänhet och kanske inom vårt forskningsfält i synnerhet. Vi har inga objektiva eller verifierbara belegg för detta, men vår erfarenhet är att det ofta händer att kvinnor i större utsträckning undviker resor som innebär en längre tids bortavaro från hemorten jämfört med vad män gör. Umeå geografiska belägenhet innebär att en resa hit för t.ex. ett opponenteruppdrag för en person stationerad i Europa oftast innefattar minst en övernattnig – ibland två – och förstås en än längre resa och bortavaro hemifrån för någon som reser från ett utomeuropeiskt land. I olika länder ser samhällssystem och genusroller olika ut, och här anar vi att även utomakademiska könsstrukturer och ansvarsförhållanden i hög grad påverkar vem som tar sig an vilka uppdrag, i ljuset av hur dessa påverkar inte bara yrkes- utan också privatliv. Här ser vi en stor utvecklingspotential för såväl vår egen miljö som för det ämnesområde vi är en del av, och som kräver ett gemensamt och genomgripande förändringsarbete också i relation till samhället i stort.

Sammantaget sker ett medvetet och integrerat jämställdhetsarbete inom ramarna för forskarutbildningens innehåll och struktur, liksom övergripande vid institutionen i sin helhet. Inte desto mindre kvarstår en betydande obalans i befattningsstrukturen, som kräver ett långsiktigt arbete för att nå en mer jämställd könsfördelning.

Utformning, genomförande, resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att doktoranden genomför utbildningen inom planerad studietid.

Utvärderingar och uppföljningar av forskarutbildningen sker på såväl central, som fakultets- och institutionsnivå. Umeå universitet tillämpar i sitt universitetsgemensamma kvalitetssystem för forskarutbildningen Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) och ansluter sig till rekommendationer från European Universities Association – Council for Doctoral Education (EUA-CDE). För närvarande pågår en revidering och omarbetning av universitetets kvalitetssystem för att skapa ett gemensamt sådant för alla tre utbildningscykler. Förslaget kommer att presenteras och gå ut på remiss under hösten 2018. På universitetsnivå sker uppföljning av fakulteternas arbete med forskarutbildning i samband med årlig verksamhetsuppföljning, och löpande under året i den forskningsstrategiska kommittén, FOSTRÅ. På central nivå finns även en koordinator för doktorandärenden, som informerar om regler, rättigheter och skyldigheter i olika sammanhang. (se *Kvalitetssystem för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet*). Fakulteterna ansvarar för utbildningarnas kvalitet och effektivitet. Som stöd till Teknisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden i detta arbete finns Kommittén för utbildning på forskarnivå, och även Forskningskommittén bereder ärenden för fakultetsnämnden. En av fakultetens utbildningsledare har ett särskilt ansvar för forskarutbildningsfrågor, och kallar regelbundet till möten för institutionernas studierektorer för forskarutbildning (se *Roller och ansvarsfördelning inom forskarutbildningen vid Teknisk-naturvetenskaplig fakultet, Umeå universitet*).

Då det är på institutionsnivå som själva forskarutbildningen sker, är det också där det praktiska ansvaret ligger för såväl genomförande som utveckling och uppföljning av utbildningen, i enlighet med lokala och nationella mål. Den regelbundna och systematiska uppföljningen av forskarutbildningen vid Designhögskolan följer i detta Umeå universitets och Teknisk-naturvetenskapliga fakultetens utvärderings- och uppföljningsrutiner, och säkerställer även uppföljningen av utbildningen genom utarbetade rutiner och policier på lokal nivå: Designhögskolans *Lokalt kvalitetssystem 2016-2018, Appendix till generell studieplan*, Umeå universitets *Regler* samt *Kvalitetssystem för utbildning på forskarnivå*. I Designhögskolans kvalitetssystem sker uppföljning och återkoppling för kvalitetssäkring och utveckling av utbildningen i det följande:

En löpande uppföljning av såväl individuella resultat inom forskarutbildningen som mer generella aspekter av utbildningens upplägg, innehåll och kvalitet sker genom ISP-process, handledningstillfällen, kursutvärderingar och löpande seminarieuppföljning. Här är processen kring uppföljning av ISP det viktigaste instrumentet i kvalitetssäkringsarbete vad avser såväl individ- som strukturellerade frågor. Den regelbundna uppföljningen av ISP i handledarkollegiet, i kombination med handledningstillfällen, är också de viktigaste mekanismerna för att följa upp att den forskarstuderandes utbildning fortlöper enligt såväl utbildnings- som tidsplan, och att färdigställande av utbildningen sker inom förväntade tidsramar. Umeå universitet har centralt utvecklat en digital webbaserad ISP. Då det webbaserade systemet är uppbyggt utifrån den formella beslutsprocessens gång och inte den iterativa process vi använder oss av, använder vi under större delen av arbetet också en parallell egen lösning för delning och revidering av planer.

Den individuella *handledningen* med doktoranden innefattar, förutom handledarens granskning och uppföljning av kvalitetsaspekter inom process, progression och resultat, också regelbundna tillfällen till att fånga upp synpunkter och återkoppling från doktoranden rörande forskarutbildningens innehåll och

upplägg. De obligatoriska *kurser* som ges vid Designhögskolan, utvärderas såväl skriftligt som muntligt vid kursens slut. I utvärderingen lyfts bl.a. frågor rörande lärandemål, kursupplägg, kursinnehåll, examinationsformer, och upplevelse av samt bemötande under kursen. Deltagande i *forskningsseminariet* är en obligatorisk del av forskarutbildningen. På grundval av doktoranders presentation och diskussion av egna och andras arbete, ges även här tillfällen till löpande uppföljning av aspekter som rör utbildningens bredd, djup och kvalitet såväl som allmänna frågor av relevans för forskarutbildningen. Givet att mer seniora forskare i miljön är få, är en svaghet att seminariedeltagarna oftast huvudsakligen utgörs av forskarstuderande, varför detta mer kvalitetsgranskande och uppföljande perspektiv bärs upp av enstaka personer.

De resultat och den återkoppling som kommer fram i dessa sammanhang, är inte desto mindre viktiga för det pågående kvalitetssäkrings- och utvecklingsarbetet av forskarutbildningen. Återkommande teman som identifieras av handledare och studierektor i såväl seminariediskussioner som i handledning och i granskning av kursutvärderingar, ligger till grund för införande av särskilda tematiska inslag (t.ex. regelbundna seminarier/workshops om akademiskt skrivande och ger underlag såväl för kontinuerlig utveckling av befintliga kurser som för initiativ till nyutveckling av kurser inom utbildningen (exempelvis den nya grundkurs som planeras). Frågor som framkommer i handledarsamtal rörande utbildning, resultat och examination, återkopplas till studierektor för forskarutbildning samt till handledarkollegiet och programrådet för forskarutbildning. En fråga som lyfts utifrån aspekter som framkommit i dessa processer, är t.ex. hur doktoranders aktiva deltagande i seminarier på olika sätt ska kunna säkerställas, följas upp, och även mer formellt bedömas eller examineras som en del av utbildningen.

De formella fora som ingår i institutionens kvalitetssäkringssystem är:

Handledarkollegium (terminsvis). Samtliga handledare ingår i institutionens handledarkollegium som träffas en gång per termin. Vid handledarkollegiemöten sker uppföljning på individnivå av doktorandernas progression inom utbildningen, och eventuella övergripande utbildningsfrågor lyfts till programråd för forskarutbildning. På hösten sker träffen i samband med doktorandfestivalen; på våren i form av ett möte kallat av studierektor för forskarutbildningen. I god tid innan inrapporteringen av de individuella studieplanerna mot slutet av höstterminen träffas institutionens huvudhandledare för en genomgång och godkännande av samtliga studieplaner.

Doktorandfestival/referensgrupp (årligen). Vid doktorandfestivalen sker uppföljning av doktorandernas progression och aktivitet under det senaste året, samt en tematisk uppföljning av en viss, för utbildningen relevant, övergripande aspekt. Återkoppling sker dels i grupp, där deltagande handledare återkopplar på såväl individuell som generell nivå, dels i form av referensgruppsmöte med berörd doktorand och de handledare som ingår i referensgruppen, i anslutning till doktorandfestivalen. Utbildningsrelaterade frågor lyfts också härifrån till handledarkollegium och programråd för forskarutbildning.

Programråd för forskarutbildning (terminsvis). Programrådet för forskarutbildning består av studierektor för forskarutbildning, examinator för forskarutbildning, handledarrepresentant samt doktorandrepresentant. Möten sker minst en gång per termin, och behandlar frågor som rör uppföljning, kvalitetssäkring och utveckling av forskarutbildningens innehåll och struktur, samt beredning av studieplaner och kursplaner inför samverkan i lokal samverkansgrupp (LSG) och beslut i institutionens beslutsmöte. Beredning av ärenden som exempelvis policy för stödsystem för doktorander som inte följer progression inom fastlagda tidsramar och där anställningstiden tar slut, hanteras här inför efterföljande beslut av institutionen.

Under forskarutbildningen sker också en löpande uppföljning av de enskilda doktorandernas utveckling, utifrån den återkoppling som sker t.ex. genom peer-reviewförfaranden, konferenspresentationer och andra fora där doktorandernas arbete granskas kollegialt inom fältet. Dessa externa, granskningar – inklusive den som sker vid disputation av opponent och betygsnämnd – är viktiga tillfällen också för institutionen att ta fasta på återkoppling rörande forskarutbildningens innehåll och struktur, och vägs också starkt in i arbetet med benchmarking och utveckling av utbildningen.

Samtliga ovan beskrivna processer och mekanismer syftar till att granska och bedöma doktoranders lärande i förhållande till kunskapsmålen, men även till att säkerställa att doktorandens tidsplan för utbildningen följs. Två av de viktigare tillfällen för såväl granskning som tidsuppföljning, är de seminarier med extern

opponent som hålls efter halva studietiden (50%-seminarium) och det slutseminarium som hålls ca 3-6 månader innan planerat slutdatum (90%-seminarium). I samband med att en forskarstuderande närmar sig slutfasen av sin utbildning, finns även tydliga rutiner och policier för att följa upp tidsplan och förväntat stödbehov (se *UID support for enrolled PhD students after end of employment* och *Policy for funding after end of PhD student employment*). Uppföljning av planerad tidpunkt för disputation görs av handledare och examinator enligt Designhögskolans rutiner, som även tydliggör vilket stöd som utgår till doktorand utifrån detta. För doktorander som närmar sig slutet av sin utbildningstid, gör handledare och doktorand en mer detaljerad tidsplan för att säkerställa en rimlig planering av såväl tid som handledarresurser och annat stöd för att disputation ska genomföras. Hittills har genomströmningen enligt tidsplan varit god, men i några fall har forskarstuderandes doktorandanställning löpt ut innan dess att utbildningen färdigställts. I två fall, 2006 och 2017, har doktorander också avregistrerat sig från forskarstudier utan att disputerat. I det nyliga fall där en doktorand avbrutit sina studier, har uppföljningssamtal hållits i flera steg, såväl mellan doktorand och handledare, som mellan doktorand och studierektor, vicerektor, och personaladministratör, i syfte att såväl stötta som fånga upp återkoppling från doktoranden rörande utbildningen och institutionens stödsystem.

I samband med disputationen, sker det slutliga kvalitetsgranskningsarbetet av den individuella doktorandens resultat och progression under utbildningen utifrån de lärandemål som ställts upp i den allmänna utbildningsplanen. När handledare bedömer att arbetet uppnått tillräcklig nivå för disputation, granskas slutmanuset av examinator för forskarutbildning, för att bedöma om doktoranden ska rådas lägga fram. Handledaren ger, i dialog med doktoranden, förslag till såväl opponent som betygsnämnd med relevant designvetenskaplig och/eller annan relevant kompetens, vilket diskuteras med biträdande handledare och examinator innan förslaget ställs till dekanen för fakulteten som fattar beslut om utnämmande. Den slutgiltiga granskningen av den vetenskapliga kvaliteten på arbetet sker genom disputation.

För alla doktorander som avslutat sina forskarstudier – med eller utan disputation – hålls avslutningssamtal i syfte att fånga upp såväl studierelaterad återkoppling, som upplevelser och synpunkter på Designhögskolan som arbetsplats utifrån ett kollegialt perspektiv. De frågor och uppgifter som kommer fram i samtal, återkopplas också till såväl inblandade i forskarutbildning som till institutionsledning, och används i utvecklingen av såväl forskarutbildningens former och innehåll, som för att främja kvalitets- och utvecklingsarbetet på skolan i sin helhet. Detta görs som komplement till den centralt administrerade avgångsenkät som samtliga doktorander får i samband med disputation. Avgångsenkäterna sammanställs på central nivå, och diskuteras tillsammans med fakultetskanslierna, som i sin tur återkopplar generella fenomen till institutioner. I Designhögskolans kvalitetssystem ingår även genomförande av alumnenkäter med disputerade, ett eller ett par år efter disputation. Hittills har endast en enkät genomförts (2018), men i takt med att fler disputationer sker, kommer dessa uppföljningar också att genomföras på regelbunden basis med ett par års mellanrum.

Sammantaget bedömer vi att de arbetsformer, rutiner och styrdokument som utarbetats på institutions-, fakultets- och central nivå nu mycket väl stöttar ett aktivt kvalitetssäkrings-, uppföljnings- och utvecklingsarbete inom forskarutbildningen, inklusive kontinuerliga uppföljningar strukturellt och individuellt av att utbildningens tidsplan följs.

Doktorandperspektiv

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Bedömningsgrunder:

Doktoranden ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Utbildningen säkerställer en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö för doktoranden.

Vid antagning/anställning till forskarutbildning finns etablerade checklistor och praxis för att ge doktorander såväl en introduktion till utbildningens innehåll, struktur, och styrdokument, som till villkor, regler och rättigheter kopplade till anställningen som sådan, liksom till Designhögskolan och Umeå universitet som organisation. Skolans ledning ansvarar för att introduktionen hålls, och den övergripande planeringen av introduktionen görs av personaladministratör i samråd med studierektor för forskarutbildning. Vid anställning anmäls också doktorander till introduktionsdagar för nyanställda som arrangeras av Umeå universitet. Att ge doktoranden en tydlig inledande översikt över rättigheter, skyldigheter och villkor utifrån de dubbla, men överlappande, rollerna som student och anställd är viktigt för att skapa så goda förutsättningar som möjligt ur såväl arbetsmiljösynpunkt som ur utbildningssynpunkt. Av den anledningen håller skolans ledning också alltid en mer informell introduktion till den arbets- och studiekultur som präglar Designhögskolan som helhet. Doktorander är också, i likhet med övriga anställda, helt inkluderade i alla de sammanhang som rör Designhögskolans dagliga verksamhet och förutsätts (och bjuds in) att aktivt delta i skolans övergripande verksamhet och verksamhetsutveckling. Doktorander är också inkluderade i alla de kommunikations- och informationskanaler och fora som gäller anställda: personalmöten, skolmöten, e-postlistor, intranät etc.

Doktorander är representerade såväl formellt som informellt i flera beslutande och beredande sammanhang. (se *Kvalitetssäkringssystem för Designhögskolan*). Inom Umeå universitet är doktorander studentfackligt organiserade, och våra doktorander kan välja att ansluta sig till NTK, studentkåren vid Teknisk-naturvetenskaplig fakultet. Lokalt på Designhögskolan är forskarstuderande organiserade i ett doktorandråd, som doktoranderna själva formerar och driver, och som också fungerar som dessas officiella organ i samråd mellan doktoranderna och institutionen. Inom doktorandrådet bereds frågor, och rådet utser representanter till olika grupper och råd. Representation i olika råd och arbetsgrupper fördelas mellan doktoranderna så att alla doktorander under sin utbildningstid har minst ett års aktivt deltagande i någon grupp eller råd. Doktorander är formellt representerade i Programrådet för forskarutbildning samt i Lokal samverkansgrupp (LSG) och har närvarorätt vid beslutsmöten. Doktorander är inte formellt representerade, men alltid välkomna att delta i arbetet inom grupperna för arbetsmiljö och lika villkor.

Forskarstuderande på Designhögskolan har möjlighet att påverka utbildning och läroprocesser på tre nivåer: individuell-, kurs -och utbildningsnivå. På alla tre nivåer finns formella strukturer som är både transparenta och kommunicerade inom institutionen. Även om de tre nivåerna kan ses som strukturellt separata, så står de i nära relation till varandra. Doktorandens aktiva inflytande på sin utbildning tar sin början redan vid ansökan och antagning till studierna, i och med att ett eget utkast till forskningsprojekt formuleras redan vid ansökan. Ofta bildar detta också utgångspunkten för att formulera den första individuella studieplanen tillsammans med handledaren. I det fortsatta ISP-arbetet ger dialogen mellan handledare och forskarstuderande, utifrån det formulerade projektet och doktorandens individuella utveckling och progression, genom hela utbildningen möjligheter för doktoranden att påverka studiernas inriktning och innehåll. Inför forskarkurser diskuterar kursansvarig lärare förslag till kursupplägg och -datum med doktorandgruppen (såväl över mail som i grupp) för att hitta former som möjliggör deltagande och strukturer anpassade till såväl individers som hela gruppens situation. Och som beskrivits ovan, har inkluderade doktorander i utvecklingsarbetet av kurser genom kursutvärderingar och diskussionsbaserad återkoppling.

Kombinationen av en platt ledningsstruktur, öppenhet, tydliga och transparenta vägar för beredning och beslut av ärenden, bred representation av doktorander i olika grupper och råd, ger den enskilda doktoranden och doktorandkollektivet goda möjligheter att lyfta frågor och påverka studiesituation, arbetsmiljö, inriktning och kvalitet i utbildningen. Inför beslut i beslutsmöte som rör forskarutbildningens innehåll, struktur eller studiemiljö, inhämtar också institutionsledningen formellt synpunkter från doktorandrådet. Individuella doktorander kan vid behov lyfta en fråga om exempelvis handledning såväl till olika formella instanser vid institutionen, som i Doktorandrådet, och vidare till Programrådet för forskarutbildning, eller till lokal samverkansgrupp (LSG). Likaledes kan en fråga som uppstår på kursnivå lyftas i Doktorandrådet och vidare till Programrådet för forskarutbildning eller till lokal samverkansgrupp och beslutsmöte. Naturligtvis fungerar det även åt andra hållet, exempelvis större förändringar på fakultets och universitetsnivå kan lyftas i doktorandrådet, programrådet för forskarutbildning, EHS-gruppen och på LSG. I arbetet med föreliggande utvärdering av forskarutbildningen, har diskussionsbaserade inspel till denna självvärdering givits av doktorandkollektivet under processens gång. Inför färdigställandet av självvärderingen har texten i sin helhet också sänts till Doktorandrådet för att ge möjlighet till ett mer formellt yttrande rörande innehållet i texten.

Forskarutbildningen på Designhögskolan ingår i den övergripande arbetsmiljöstruktur som omfattar förebyggande, säkerställande och uppföljning av fysisk och psykosocial arbetsmiljö för personal och studenter. Arbetsmiljö (säkerhet, fysisk och psykosocial) och lika villkor är ständiga punkter på agendan för LSG, personalmöten och skolmöten. Information, åtgärder och uppföljning samt förebyggande arbete förmedlas och diskuteras med hela personal- och studentgruppen kontinuerligt, och frågor kan aktualiseras såväl formellt som informellt. Designhögskolans arbetskultur bygger på öppenhet, ömsesidig respekt och samarbete och borgar för en allmänt god psykosocial arbetsmiljö. Det gemensamma arbetet av hela personalgruppen samt studenter att arbeta för och underhålla arbetsmiljöskulturen är ovärderlig för en god psykosocial arbetsmiljö. Psykosocial arbetsmiljö och arbetsbelastning följs med regelbundenhet upp i handledningssamtal mellan doktorand och handledare, och på institutionsnivå genom årlig arbetsmiljörondering. Om en doktorand vill lyfta frågor som rör handledningssituationen, tar denna kontakt med studierektor för forskarutbildning eller med institutionsledningen.

Vid anställning får varje doktorand en individuell arbetsplats, med ergonomiskt anpassad stol/sittredskap och höj- och sänkbart skrivbord. I samråd med IT-support införskaffas dator och nödvändig IT-utrustning anpassad till doktorandens behov. En skillnad vad gäller fysisk arbetsmiljö för doktorander jämfört med övriga anställda, är att de individuella arbetsplatserna är lokaliserade i en forskningsstudio, dvs. i ett öppet kontorslandskap. För en del personer kan denna miljö upplevas som psykosocialt ansträngande, medan andra uppskattar den. Att kontinuerligt underhålla ett arbete och ett samtal om studiokultur och närvarofrekvens i relation till såväl lärandemiljö som till arbetsmiljö är därför ett löpande inslag som knyts till villkoren och förutsättningarna för forskarutbildningen: Hur kan vi i en forskningsmiljö som vår, tillsammans skapa ett livaktigt samtal och en dynamisk miljö där såväl fysiskt som digitalt deltagande i seminarier och vardagsmiljön i forskningsstudio underlättas för alla forskarstuderande, handledare och forskningsaktiva?

I likhet med annan personal och studenter, har doktorander under sin studietid full tillgång till universitetsbibliotekets tjänster, vilka erbjuder ett rikt utbud av relevant litteratur, tidskrifter och databaser. Designhögskolans alla lab och verkstäder, samt stöd i form av forskningsingenjörer och tekniker, är naturligtvis också tillgängliga för samtliga doktorander: Interaktionslab, VR-lab, lerverkstad, trä- och metallverkstad, samt styrda maskiner som CNC-fräsar, 3D-skrivare och laserskärare. Denna infrastruktur är ytterst viktig för doktoranderna i deras forskningsprocess, som i hög grad inbegriper prototypering och testande inom olika delprojekt. Samma säkerhetsregler gäller för doktorander som för all annan personal och studenter: För tillträde till verkstadsutrustning krävs först genomgången utbildning i hantering och säkerhet, och därefter har man fri tillgång till användning av verkstäder och utrustning året om, dygnet runt (strömmen till tyngre maskiner är dock avstängd under natten).

Sammanfattningsvis så säkerställs fysisk och psykosocial arbetsmiljö genom:

- * årliga arbetsmiljöronder
- * information, diskussion och uppföljning om arbetsmiljö etc. på personaldagar och personalmöten/arbetsträffar samt skolmöten
- * Kursutvärderingar och kursrapporter

* Individuella utvecklingssamtal med handledare (ISP)

Designhögskolan har arbetsgrupper för:

* arbetsmiljö (operativt arbete och beredande av frågor som rör fysisk och psykosocial arbetsmiljö utifrån anställdas och studenters perspektiv)

* Gruppen för lika villkor (operativt arbete och beredande av frågor som rör lika villkor utifrån anställdas och studenters perspektiv)

* EHS-gruppen (samordning och beredning av institutionsövergripande frågor som rör fysisk och psykosocial arbetsmiljö, brand, säkerhet, hälsa samt lika villkorsfrågor)

All personal och doktorander har dessutom tillgång till:

* Studenthälsan (UmU, erbjuder stöd för studenter, exempelvis kuratorsamtal, stresshantering, skrivverkstäder, hjälpmedel, stöd vid dyslexi etc.).

* Feelgood (UmU, personalhälsovård med läkare, psykolog, kurator, sjukgymnast osv. remitterar arbetsglasögon och till sjukvård vid behov).

Arbetsliv och samverkan

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar doktorandens beredskap att möta förändringar i arbetslivet, både inom och utanför akademien.

Samtliga utbildningsprogram på Designhögskolan är i grunden utformade för att ge mycket goda förutsättningar för arbetslivet, primärt inom en professionell kontext men på senare år också inom akademi. Detta gäller också forskarutbildningen. Ett karaktärsdrag som beskrivits tidigare är att den utformats för att ge den kunskap och de färdigheter som krävs för att den forskarstuderande efter examen ska kunna vara drivande i att bygga upp designforskning också i miljöer där detta idag inte förekommer i någon större omfattning. Detta i kombination med att samtliga doktorander också bedriver projekt i samverkan med andra menar vi bidrar till en erfarenhetsmässig bredd nödvändig för fortsatt yrkesliv.

Forskarutbildningens praktikbaserade inriktning skapar goda förutsättningar för att utveckla de kunskaper och färdigheter som krävs för att verka som designforskare i olika sammanhang, såväl inom som utanför akademien. Givet att projekten typiskt genomförs i samarbete med extern part samverkar doktoranderna i olika typer av kontexter, *i samarbete med* olika yrkeskompetenser som *för* olika kontexter. Arbete i projektform möjliggör att doktoranderna utvecklar och fördjupar sin förmåga att successivt självständigt (under handledning) initiera, planera, genomföra, utvärdera och kommunicera process och resultat i olika sammanhang för olika syften. Således tränar man ett samspel med olika aktörer i relation till ämnet, relevans och samtidsperspektiv och nytta. De nu aktiva doktoranderna har i sina projekt inom forskarutbildningen samarbetat med bland andra följande: Volvo lastvagnar, SWEVIA, PEAB, Komatsu Forest, Svenska Samernas Riksförbund (SSR), Sami Duodji, Cesam Vaartoe (Center for Sami Research, Umeå Universitet), Länsstyrelsen Västerbotten, Another Development Foundation, Västerbottens Museum, Sâhkke (Samiska Veckan i Umeå), Stockholm Resilience Centre, RISE Interactive Eskilstuna, RISE Interactive Umeå, Agents of Alternatives (NGO), Universidad Autònoma de Barcelona, Stop Ecocide Sweden, Mälardalens Högskola, Umeå Stadsbibliotek, Umeå Universitetsbibliotek, Sliperiet (Umeå Universitet), Uminova Expression, Bildmuseet (Umeå), MyVillages, Umeå Kommun, ARC (An institution of the Migros Culture Percentage), JVEA (Berlin), Or Gallery (Berlin) TRADERS (EU project), The School (Hasselt), Rupert (Vilnius), Ventriloquist Summer School (Oslo), London Institute of Pataphysics, Vilnius Institute of Pataphysics, Studio Urbane Landschaften (Germany), Design Research Society, Design Friction (Nantes).

Av de fem doktorander som hittills tagit examen har samtliga direkt gått vidare till anställning utanför akademien i roller som designer och designforskare, inom såväl inhouse som i konsultverksamhet. På frågan om vad i utbildningen som betytt mest för dem svarar de i enkät (besvarad minst ett år efter disputation) t.ex. så här:

B: *I would say one of the most important ability is about being able to define, position and frame design (and its activities) as a mode of inquiry, as a way to generate/advance knowledge, as a methodological framing to take action in the world on a given project. Being capable of articulating and justifying design activities in relation to other type of actions/activities like engineering, marketing, arts, business, and others, and make sure expectations are reasonable and clear to all parties involved. I feel I learn a ton during my PhD at UID in the various ways design can and should be rigorous, complete and thorough despite the general 'unstructured' attribution or fuzziness associated with innovative/creative disciplines.*

Additionally, I would add that the notions of project lifecycle, framing/scoping interventions & deliverables, group dynamics and overall being about to be literate in human vs technology capabilities has been tremendously useful in my day-to-day work at Apple.

A: *First and foremost, I learned how to be a researcher during my PhD at UID. I learned how to define my research question, set up a research approach with appropriate methods to answer this question, conduct research, and analyze the outcome. And I learned how to do this by myself. This foundation has been crucial to my being able to independently lead research workstreams in my current position.*

The next most important thing I learned in my PhD was the ability to find the red thread, i.e. the leading thought that ties all the pieces of a project together. This skill is invaluable in research synthesis, storytelling, and crafting cohesive and coherent user experiences – all things that I do in every project in my current position. It also is crucial to making sure that the right questions are being asked at the right time in the design process and in the right way.

C: *Considering my PhD subject was all around design methods and tools to possibly “guide the transition of industrial infrastructures towards new form and functions” and considering my current employment in such type of old industrial infrastructures, my I answer is yes indeed.*

Facilitate the co-creation of a vision, materialise and mediate between the diverse needs of stakeholders are all skills that I developed or better articulated during my studies. In particular I would say my research facilitates me now in the navigation of the complexity of the problems large tech-organisations face and better identify and formulate what and where they are. Put them in to practice is now the big challenge I am facing.

I also would like to add that also UID was in a transition face during my time there, and observing how the management of the school dealt with transformational issues provided a very good concrete example of “how to do it”.

Ovanstående reflektioner tyder på att erfarenheterna från utbildningen stämmer väl med vad den syftar till. Det finns emellertid också aspekter av yrkeslivet som forskarutbildningen inte förbereder för i samma utsträckning, och som i hög grad har att göra med att en forskarutbildning trots allt har en i grunden akademisk inriktning. Här följer två exempel:

B: *I ended up joining Apple right after my PhD and felt I was on top on my discipline right from the get go. I was very well prepared as an individual professional. The only aspect that proved challenging (and still to this day) is the organizational power and group dynamics around included in a running/evolving in large design organization like Apple. I don't think one can be fully prepared for such a thing until you're in it, but having a few insights and skills around project management and organizational structure would help maybe. But that feels somewhat different than a PhD, more like a design MBA.*

A: *The design practice that is taught in a PhD is inherently at odds with design practice in industry for many different reasons; the individual nature of the work, the long timeframes of the projects, the depth of which the PhD student is expected to go into methodology and theory, the PhD research focus on creating new knowledge rather than business/customer value. I believe that these differences are something that needs to be actively acknowledged and addressed with PhD students that want to pursue jobs in industry rather than academia.*

I believed throughout my PhD that having a PhD in design would enable me to easily enable me to either go into industry or academia, and that my education would have prepared me to succeed in both roles.

While this is true in terms of research and design doing skills, I did not realize the extent to which a design PhD is an unknown and untrusted degree. Industry does not understand what types of skills an individual with a design PhD will have. Furthermore, what counts in industry is the amount of time you have worked in industry, and if you do not have previous industry experience under your belt, you might find that you will need to “prove your worth” to your possible employer. I was fortunate in my PhD that I was able to do an internship at a company, and give examples of my industry work in my portfolio when interviewing. I believe that without this industry experience I would have had a lot more difficulty getting a position that I wanted.

Reflektioner som dessa pekar på två viktiga frågeställningar inför framtida utvecklingsarbete. Den första rör hur vi inom utbildningen hanterar balansen mellan de meriter och den 'nytta' som efterfrågas i en fortsatt akademisk karriär (där t.ex. publikationer, undervisningserfarenhet, vistelse i forskningsmiljöer, m.m. är starkt meriterande) vs. de som meriter som värdesätts inom designprofessionen (förmåga att skapa och visa på kundnytta, yrkeserfarenhet, stark projektportfolio, etc.). Vi har hittills arbetat med att försöka skapa förutsättningar för båda, och genom projekt och samarbeten bygga kunskap och färdigheter inom båda sfärer (dock med tyngdpunkt på det som värderas högst i forskningssammanhang). Men det kan vara så att det krävs ytterligare insatser och utbildningsmoment för de doktorander som vet att de vill gå vidare i en professionell karriär. Detta leder till den andra frågan: Vilken roll ska forskarutbildningen spela i relation till andra utbildningar inom designområdet? Arbete pågår nu parallellt med att utveckla en utbildning för yrkesverksamma seniora designers som vill förvärva kunskaper inom designforskning, likt en MBA för designers med inriktning mot forskning. Vi försöker genom detta också bilda oss en bättre uppfattning om vilken typ av utbildning som bäst tjänar vilket syfte, speciellt med avseende på bredd och djup i kunskaper och förmågor. Designområdet utvecklas och blir allt mer forskningsintensivt, men det är samtidigt inte uppenbart att den utvecklingslinjen sammanfaller med hur designforskningen utvecklas inom akademiska sammanhang. Här föreligger en stor utmaning för miljöer som vår som uttryckligen vill vara en del av, och bidra till, såväl professionella som akademiska sammanhang.

Alumner spelar en viktig roll i dialogen kring frågor om framtida yrkesliv. De informella men mycket starka nätverk av tidigare studenter över hela världen skapar ett omfattande kontaktnät som också kommer till uttryck på skolan i samband med besök och gästföreläsningar. Ett konkret exempel kan ges från tidigare i år var när en tidigare doktorand höll en gästföreläsning utifrån sina erfarenheter av att gå vidare in i en roll som designforskare och projektledare på en internationell konsultbyrå. Föreläsningen följdes av ett möte i doktorandrådet där tankar kring karriär och framtid diskuterades. Ett annat exempel är hur en alumna kommer för att delta i det årliga examenseventet UID Design Talks (där studenter som tar examen från samtliga tre cykler presenterar sina arbeten inför en internationell publik), och i sällskap med en rekryterare från företaget har såväl individuella samtal med doktorander på väg att bli klara som diskussioner med doktorandgruppen kring erfarenheter och möjligheter. På så sätt fungerar format som examensevent, gästföreläsningar, m.m. också som viktiga informationskällor för fortsatt utveckling. Vidare har strategiska satsningar som ett 'Professors of Practice' program syftat till att knyta viktig senior yrkeskompetens till miljön som också kommer forskarutbildningen till del.

Vi kan i den nuvarande doktorandgruppen också se att ett antal personer kommer att gå vidare i en akademisk bana. Här spelar förutom forskningsprojekt, publikationer, konferensdeltagande, och liknande också undervisning och övrig institutionstjänstgöring en viktig roll för erfarenhet och meritering. Kurser i högskolepedagogik om minst 2 högskolepoäng är obligatoriskt. För att doktoranderna ska få erfarenhet och bygga nätverk inför ett framtida yrkesliv som forskare genom närvaro i andra forskningsmiljöer, deltagande i kurser som ges inom och utanför Designhögskolan samt delta i nationella och internationella konferenser avsätts en individuell budget för varje doktorand.

På ett övergripande plan kan man säga att Designhögskolan har en omfattande dialog med omvärlden inom samtliga utbildningar, och att vi av såväl pedagogiska som geografiska skäl alltid arbetat systematiskt med mobilitet såväl in till som ut från miljön för såväl studenter som lärare. Att inhämta kunskap om hur väl våra utbildningar motsvarar omvärldens förväntningar och förutsättningar är således en konstant pågående

aktivitet. En stor del av det här arbetet är emellertid informellt till sin karaktär, vilket typiskt innebär bristfällig dokumentation. Här ser vi en tydlig utvecklingspotential i att skapa förutsättningar för en bättre spårbarhet över tid. Enkäter till alumner är ett exempel vi nu har, men man skulle också kunna tänka sig t.ex. strukturerade intervjuer med arbetsgivare och liknande.

Sammantaget så utgör utbildningen en god förberedelse för arbetslivet, vilket också syns i att samtliga examinerade doktorander i samband med disputation direkt gått vidare till annan anställning inom området. Givet att doktorexamen inom design är en relativt ny företeelse har rollen ingen uppenbar ställning utanför akademien, vilket ställer stora krav på designforskarens egen förmåga att skapa och motivera sin roll i sådana sammanhang. Här ser vi en viktig utvecklingspotential i hur forskarutbildning och forskningsnära utbildning utformas för att göra olika karriärvägar möjliga.